

Olga Tokarczuk

Cărțile lui Iacob

sau

Marea călătorie

peste șapte granițe,

cinci limbi

și trei religii mari,

fără să le punem la socoteală pe cele mici,
istorisită de cei morți și adăugită de autoare

prin metoda **conjecturii**,

culeasă din multe și felurite **Cărți**

și ațâțată de fantezie,

care este cel mai mare har al omului

Înțelepților întru pomenire,

compatrioților întru reflecțiune,

laicilor întru învățătură,

iar nostalgicilor întru divertisment

Traducere din limba polonă

și note de Cristina Godun

POLIROM

2023

Cuprins

<i>Prolog</i>	954
---------------------	-----

I. CARTEA CEȚII

1. 1752, Rohatîn.....	950
2. Despre arcul de suspensie nefast și boala femeiască a Katarzynei Kossakowska	929
Despre sânge pe mătasuri	927
Locul de onoare la masa starostelui Łabęcki	924
3. Despre Așer Rubin și gândurile lui sumbre	917
Stupul de albine sau casa familiei Shor.....	915
La <i>beth midrash</i>	909
Ienta sau moment neprielnic pentru a muri.....	905
Ce citim în Zohar?.....	901
Despre amuleta înghițită.....	900
4. Mariaj și faraon	896
<i>Polonia est paradisus Judaeorum</i>	893
Despre casa parohială din Firleiv și păcătosul pastor care locuiește în ea.....	891
Preotul Chmielowski încearcă să-i scrie o scrisoare Domniei Sale Doamna Drużbacka	880
Elżbieta Drużbacka îi scrie preotului Chmielowski	879
Episcopul Sołtyk îi scrie o scrisoare nunțului papal.....	877
Zelik.....	873

II. CARTEA NISIPULUI

5. Despre cum se naște lumea din oboseala lui Dumnezeu.....866
- REMINISCENȚE, ADICĂ DESPRE CUM SE NAȘTE
O POVESTE DIN OBOSEALA DRUMULUI.
SCRISĂ DE NACHMAN SAMUEL BEN LEVI,
RABINUL DIN BUSK. DE UNDE AM APĂRUT861
- TINEREȚEA MEA.....855
- DESPRE CARAVANĂ ȘI CUM L-AM CUNOSCUȚ
PE *REB* MORDKE850
- ÎNTOARCEREA MEA ÎN PODOLIA
ȘI O VIZIUNE STRANIE.....848
- DESPRE CĂLĂTORIA LA SMIRNA
CU *REB* MORDECAI, PRILEJUITĂ DE VISUL
DESPRE CĂCĂREZELE DE CAPRĂ 846
6. Despre oaspetele străin de la nuntă, cu ciorapi albi și sandale..... 840
- Istoria lui Nachman, în care apare
pentru prima oară Iacob838
- Școala lui Isohar și cine este, de fapt, Dumnezeu.
Continuarea istoriei lui Nachman ben Levi din Busk832
- Despre Iacob, un om de rând, și impozite827
- Despre cum Nachman i se revelează lui Nachman,
adică despre grăuntele de întuneric
și sâmburele de lumină824
- Despre pietre și băjenarul cu față înfricoșătoare.....822
- Despre cum ajunge Nachman în odaia Lentei
și adoarme la picioarele patului ei.....818
- Despre călătoriile Lentei în timp812
- Despre consecințele teribile ale pierderii amuletei.....810
- Despre ce spune Zoharul808
- Povestea lui Pesele despre capra din Pidhaiți
și iarba ciudată806
- Preotul Chmielowski îi scrie o scrisoare
Doamnei Drużbacka.....805
7. Istoria Lentei.....802

8.	Din miere nu trebuie să mănânci prea mult sau învățătura de la școala lui Isohar din Smirna, în țara turcească.....	788
	REMINISCENȚE. DESPRE CE AM FĂCUT LA SMIRNA ÎN ANUL EVREIESC 5511. DESPRE CUM L-AM CUNOSCUȚ PE MOLIVDA, DAR ȘI DESPRE CUM SPIRITUL E CA UN AC CE GĂUREȘTE LUMEA	786
9.	Despre nunta de la Nicopole, taina de sub baldachin și avantajul de a fi străin.....	775
	La Craiova. Despre negoțul în zilele de sărbătoare și despre Hershele, care se confruntă cu dilema vișinei.....	767
	Despre perlă și Chana	761
10.	Cine e cel care culege ierburi pe Muntele Athos.....	758
11.	Cum îl întâlnește Molivda-Kossakowski pe Iacob la Craiova	750
	Istoria Domniei Sale Molivda, contele Antoni Kossakowski, cu blazonul Corbului.....	747
	Despre ce îi atrage pe oameni unii la alții. Câteva observații despre călătoria sufletului.....	742
	Iacob spune pilda inelului.....	737
	REMINISCENȚE. CE AM VĂZUT LA BOGOMILII LUI MOLIVDA.....	735
12.	Despre călătoria lui Iacob la mormântul lui Nathan din Gaza.....	729
	Despre cum pornește Nachman pe urmele lui Iacob	728
	Despre cum se măsoară Iacob cu Anticristul	724
	Despre <i>ruah ha-kodesh</i> sau când duhul pogoară în om.....	721
	De ce Salonicul nu-l place pe Iacob	717
	REMINISCENȚE. DESPRE BLESTEMUL SALONICULUI ȘI NĂPĂRLIREA LUI IACOB.....	714
	REMINISCENȚE. DESPRE PERMUTAREA TRIUNGHIURILOR.....	709
	DESPRE ÎNTÂLNIREA CU TATĂL LUI IACOB LA ROMANIV. HOȚUL ȘI VARDISTUL	706
	Despre dansul lui Iacob.....	702

III. CARTEA DRUMULUI

13. Despre căldura din decembrie 1755, adică luna Tevet 5516,
despre țara Polin și molima de la Mielnița696
Ce văd ochii ageri ai iscoadelor de orice teapă693
„Sunt trei lucruri pe care nu le pot pătrunde,
patru pe care nu le înțeleg“, Proverbe 30:18689
Străjerele Domnului.....684
REMINISCENȚE, CONSEMNAȚE DE NACHMAN
DIN BUSK PE ASCUNS, FĂRĂ ȘTIREA LUI IACOB.....682
Despre faptele misterioase de la Lanckoruń
și ochiul răuvoitor679
Cum i-a prins Gershom pe apostatați.....677
Despre prințesa poloneză Gitla, fiica lui Pinkas.....675
Despre Pinkas și marea lui disperare673
14. Despre episcopul de Camenița, Mikołaj Dembowski,
care nu știe că este o efemeridă în toată povestea671
Despre cum își apără preotul Chmielowski
reputația în fața episcopului665
Despre ce îi scrie Elżbieta Drużbacka preotului decan
Chmielowski, în februarie 1756, din Rzemień-pe-Wisłoka.....661
Preotul decan Chmielowski îi scrie Elżbietei Drużbacka.....659
Ce notează Pinkas și ce trece sub tăcere657
Despre *seder ha-herem* sau rânduiala excomunicării.....653
Despre Ienta, care e omniprezentă și vede totul.....651
Episcopul de Camenița, Mikołaj Dembowski,
îi scrie o scrisoare nunțului papal Niccolò Serra,
la care secretarul său mai adaugă câte ceva de la el647
Episcopul Dembowski îi scrie episcopului Sołtyk.....644
În același timp...641
Cum se împlinesc prorociile funeste ale mașterei Gitlei640
15. La Camenița, fostul minaret e transformat în postament
pentru Maica Domnului638

La ce se gândește episcopul Dembowski când se bărbierește.....	635
Despre cele două naturi ale Chaiei.....	632
Formele noilor litere.....	628
Despre Krysa și planurile lui de viitor.....	626
16. Despre vara anului 1757 și despre cum se stabilesc anumite adevăruri seculare la dezbaterile de la episcopia din Camenița Podoliei.....	623
Despre arderea Talmudurilor.....	620
Preotul Pikulski explică principiile gematriei vlăstarelor de viță nobilă.....	617
Dembowski, proaspăt unsul arhiepiscop de Lvov, se pregătește de drum.....	614
Despre viața răposatei Ienta în iarna anului 1757, când au fost arse Talmudurile, iar după aceea și cărțile incendiatorilor.....	610
Despre aventurile lui Așer Rubin cu lumina și despre cele ale bunicului său cu lupul.....	604
Despre prințesa poloneză din casa lui Așer Rubin.....	600
Despre ce întorsătură pot lua lucrurile. Katarzyna Kossakowska îi scrie episcopului Kajetan Sołtyk.....	598
<i>Pompa funebris</i> . 29 ianuarie 1758.....	597
Despre sângele vărsat și lipitorile flămânde.....	594
Doamna Elżbieta Drużbacka îi scrie preotului decan Chmielowski sau despre perfecțiunea formelor imprecise.....	591
Preotul decan Benedykt Chmielowski îi scrie Domniei Sale Doamna Elżbieta Drużbacka.....	589
Despre musafirul neașteptat care îl vizitează pe preotul Chmielowski în toiul nopții.....	588
Despre peștera în forma literei <i>alef</i>	586
17. REMINISCENȚE. DILEMELE INIMII.....	584
CUM L-AM CONVINS PE IACOB, LA GIURGIU, SĂ SE ÎNTOARCĂ ÎN POLONIA.....	580

Preotul Benedykt plivește maghiranul	569
Băjenarul	566
Istoria băjenarului. Purgatoriul evreiesc	564
Cum fac verii front comun și pornesc la război.....	561
Molivda pornește la drum și privește regatul oamenilor liberi.....	554
Cum ajunge Molivda mesager într-o chestiune dificilă	550
Despre adevărul folositor și adevărul nefolositor și despre poșta mortierelor	547
Kossakowska, soția castelanului de Camenița, îi scrie senatorului Łubieński, episcop de Lvov	543
Preotul Pikulski îi scrie senatorului Łubieński, episcop de Lvov	541
Antoni Molivda-Kossakowski îi scrie Excelenței Sale, episcopul Łubieński	539
Cuțițe și furculițe	537
18. Despre cum Ivanea, un mic sat de pe malul Nistrului, devine republică	535
Despre mânecile sfintei cămăși a lui Sabbatai Țvi.....	532
Despre ce putere are atingerea lui Iacob.....	529
Despre ce vorbesc femeile când jumulesc găinile.....	528
Cine ajunge în cercul femeilor	527
La Ivanea, privirea încruntată a Chanei observă detaliile.....	525
Despre vizita lui Molivda la Ivanea	524
Grația divină care strigă din întuneric spre lumină.....	516
Suplica adresată arhiepiscopului Łubieński.....	511
Despre faptul că sfințenia și păcatul sunt strâns legate.....	508
Despre Dumnezeu.....	506
„Morarul macină fărină“	505

IV. CARTEA COMETEI

19. Despre cometa care întotdeauna anunță sfârșitul lumii și aduce Șechina.....	496
Despre Iankiel din Hlînna și mirosul fatal de nămol	493
Despre Acte Excentrice, tăcere și alte distracții de la Ivanea	489
Povestea celor două tăblițe.....	484
REMINISCENȚE. OPT LUNI DE TRAI ÎN OBȘTEA DOMNULUI DE LA IVANEA.....	482
DESPRE DUALITATE, TREIME ȘI PĂTRIME	479
Despre stingerea lumânărilor	475
Un om care nu are un petic de pământ al său nu se poate numi om	474
Despre „rândaș“ și învățarea limbii polone.....	473
Despre noile nume.....	472
Despre Pinkas, care coboară în infern în căutarea fiicei sale	470
Antoni Molivda-Kossakowski îi scrie Katarzynei Kossakowska	465
Katarzyna Kossakowska îi scrie lui Antoni Molivda-Kossakowski.....	463
Despre cruce și dansul în abis.....	462
20. Ce vede Ienta de sub bolta catedralei din Lvov în 17 iulie 1759	460
Despre fericirea familială a lui Așer.....	456
Al șaptelea punct al disputei	454
Un semn secret cu degetul și unul cu ochiul.....	449
Katarzyna Kossakowska îi scrie episcopului Kajetan Sołtyk.....	448
Despre necazurile preotului Chmielowski.....	446
Despre Pinkas, care nu înțelege cum a păcătuit.....	443

Despre mulțimea de oameni care năpădește străzile Lvovului.....	441
Familia Majorkowicz	439
Nachman și haina lui din fapte bune	437
Nota de plată a preotului Pikulski și târgul de prenume creștine.....	435
Despre ce pățește preotul Chmielowski la Lvov	433
La tipografia lui Paweł Józef Golczewski, tipograful privilegiat al Majestății Sale Regale.....	428
Despre proporțiile potrivite.....	425
Botezul.....	421
Despre barba rasă a lui Iacob Frank și noua față care se dezvăluie de sub ea	420
21. Despre cum, în toamna anului 1759, molima apare la Lvov	418
Ce-i scrie Molivda verișoarei sale, Katarzyna Kossakowska	412
Katarzyna Kossakowska îndrăznește să-i deranjeze pe potentății acestei lumi.....	410
Despre monedele călcate în picioare și stolul de cocori tulburat de un jungher.....	408
REMINISCENȚE. LA RADZIWIŁŁ	404
DESPRE TRISTELE INCIDENTE DE LA LUBLIN.....	399
22. Hanul de pe malul drept al Vistulei	392
Despre evenimentele de la Varșovia și despre nunțiul papal.....	389
Despre Katarzyna Kossakowska și autoritatea ei la Varșovia.....	385
Katarzyna Kossakowska îi scrie vărului ei.....	383
Ce bucate a servit doamna Kossakowska la masa din Ajunul Crăciunului.....	381
Awacza și cele două păpuși.....	378
Păpușa pentru Salomea Łabęcka. Istoriile preotului Chmielowski despre bibliotecă și botezul solemn.....	377

Preotul Gaudenty Pikulski, călugăr bernardin, îi descoase pe naivi	371
Preotul Gaudenty Pikulski îi scrie primatului Łubieński.....	366
<i>Żupan</i> -ul albastru și contășul roșu	364
Ce s-a întâmplat la Varșovia când a dispărut Iacob.....	362
Scuipați în focul ăsta	360
Un ocean de întrebări care scufundă chiar și cea mai solidă corabie	358
23. Cum se vânează la Hieronim Florian Radziwiłł.....	349
REMINISCENȚE. DESPRE CELE TREI CĂI ALE POVEȘTII ȘI DESPRE FAPTUL CĂ POVESTIREA ÎNSEAMNĂ ACȚIUNE	344
Chana, gândește cu inima!.....	338

V. CARTEA METALULUI ȘI A SULFULUI

24. Cum merge mașina mesianică	332
Despre sosirea lui Iacob la Częstochowa, într-o noapte de februarie a anului 1760.....	331
Cum arată temnița lui Iacob.....	328
Flagelatorii.....	325
Sfânta Icoană care nu dezvăluie, ci ascunde	322
O scrisoare în polonă	318
Vizita la mănăstire	317
<i>Upupa dicit</i>	312
Despre cum Iacob învață să citească și de unde vin polonezii	310
Despre Jan Wołowski și Mateusz Matuszewski, următorii care vin la Częstochowa în noiembrie 1760.....	309
Drużbacka îi scrie lui Benedykt Chmielowski, decan de Rohatîn, Tarnów, Crăciunul anului 1760.....	307

Inima de aur, grea de suferință, a Elżbieteii Drużbacka oferită Madonei Negre	306
25. Ienta doarme sub aripile berzei	303
Despre cum măsoară Ienta mormintele.....	301
Scrisoarea lui Nachman Jakubowski cătire Domnul de la Częstochowa	299
Daruri de la Besht.....	295
Conacul de zadă din Wojsławice și dinții lui Zwierzchowski.....	292
Despre caznă și blestem	290
Ce procește Chaia.....	287
Edom se zdruncină din temelii.....	286
Despre cum anarhia îngreunează circulația trăsurilor pe Krakowskie Przedmieście	284
Pinkas redactează <i>Documenta Judaeos</i>	282
Pe cine întâlnește Pinkas la târgul din Lvov	280
Oglinda și sticla obișnuită.....	279
Despre viața de zi cu zi în închisoare și despre cutia cu păpuși.....	273
Gura genunii sau vizita lui Tova și a fiului său, Chaim Turcul, în 1765	269
Elżbieta Drużbacka scrie, din mănăstirea călugărițelor bernardine din Tarnów, ultima scrisoare adresată preotului canonic Benedykt Chmielowski din Firleiv.....	263
Despre întoarcerea la viață a lui Molivda	260
Despre peșterile călătoare	255
Despre nereușita ambasadurilor și istoria care ia cu asalt zidurile mănăstirii.....	252
Despre cum a trecut la cele veșnice doamna Chana, în februarie 1770, și despre locul odihnei de veci.....	246
REMINISCENȚE. STAREA DE ASEDIU.....	243

VI. CARTEA ȚĂRII ÎNDEPĂRTATE

26. Ienta citește cărțile de liberă trecere.....	236
Despre familia Dobruška din Prossnitz	232
Despre noua viață la Brünn și ticăitul orologiilor.....	227
Despre Moses Dobruška și ospățul Leviatanului.....	222
Despre casa de lângă catedrală și sosirea domnișoarelor.....	218
REMINISCENȚE. CUM SĂ PRINZI PEȘTE ÎN APE TULBURI	212
CUVINTELE DOMNULUI	208
Pasărea care sare din tabacheră.....	205
Mii de complimente. Nunta lui Moses Dobruška, alias Thomas von Schönfeld.....	202
Despre împărat și oamenii de pretutindeni și de nicăieri.....	200
Despre ursul din visul Awaczei Frank	196
Despre viața pe culmi.....	194
Mașina care joacă șah.....	190
27. Cum a ajuns Nachman Piotr Jakubowski ambasador.....	186
Întoarcerea episcopului Sołtyk.....	182
Ce se întâmplă în comunitatea Domnului, rămasă la Varșovia	181
<i>Anzeige</i> sau denunțul.....	174
Urmările consumului cafelei cu lapte.....	171
Hernia și cuvintele Domnului.....	165
Despre fascinația pentru experimentele misterioase asupra materiei	162
Toate felurile posibile de cenușă sau cum să obții aur acasă, folosind o metodă la îndemână	158
Cum văd lumea visele Domnului	156

Franciszek Wołowski vine în pețit.....	151
Despre Samuel Ascherbach, fiul Gitlei și al lui Așer	149
28. Așer la cafeneaua vieneză sau <i>Was ist Aufklärung?</i> 1784.....	148
Despre efectele terapeutice ale profeției.....	142
Despre figurinele din pâine	140
Respingerea cererii în căsătorie a lui Franciszek Wołowski cel tânăr.....	138
O ultimă audiență la împărat	136
Thomas von Schönfeld și jocurile lui.....	133
REMINISCENȚE. FIII LUI IACOB FRANK. MOLIVDA	128
ULTIMELE ZILE LA BRÜNN	123
Molivda în căutarea miezului propriei vieți.....	120
Continuarea istoriei lui Antoni Kossakowski, zis și Molivda.....	115
29. Despre norodul care se instalează la Offenbach-pe-Main, ca un roi de insecte.....	110
Despre Schloss Isemburg și locuitorii lui zgribuliți	108
Despre ouăle fierte tari și prințul Lubomirski	104
Cum ține lupoaica Zwierzchowska ordinea la castel	101
Pumnalul bătut cu turcoaze.....	98
Despre casa păpușilor	95
Mirosul periculos al lichiorului de zmeură și al vinului muscat.....	92
Despre planurile mărețe ale lui Thomas von Schönfeld.....	86
Cine este Domnul când nu mai e cine e	83
Despre păcatele lui Roch Frank.....	79
Despre <i>neshika</i> , sărutul divin	77
Zvonuri, scrisori, delațiuni, ucazuri, rapoarte.....	74
30. Moartea unei prințese poloneze, pas cu pas	70
Masă la Varșovia pentru treizeci de persoane	66
Despre traiul obișnuit.....	65

Heiliger Weg nach Offenbach	62
Despre femeile care își înmoaie picioarele în apă	56
REMINISCENȚE. DESPRE LUMINĂ	53

VII. CARTEA NUMELOR

31. Jakubowski și cărțile morții	44
Eva Frank salvează Offenbachul de prădăciunea napoleoniană	42
Craniul	40
Despre întâlnirea de la Viena	40
Samuel Ascherbach și surorile lui	39
Biblioteca fraților Załuski și preotul canonic Benedykt Chmielowski	38
Martiriul lui Iunius Frey	37
Copiii	34
O fetiță superbă cântă la spinetă	31
Despre un anume manuscris	30
Peregrinările <i>Noii Atene</i>	28
Ienta	28
 <i>Notă bibliografică</i>	22
<i>Mulțumiri</i>	18
<i>Credite foto</i>	17

La Camenița, fostul minaret e transformat în postament pentru Maica Domnului

În vara anului 1756, Nachman, Iacob și Shlomo Shor apar la Camenița ca niște evrei de rând, veniți de pe celălalt mal al Smotriciului să vândă usturoi. Nachman duce pe umăr o coromâslă de capetele căreia atârnă coșuri cu usturoi. Iacob poartă haină jerpelită, dar a refuzat să se încalțe cu papuci din coajă de copac și are în picioare pantofi comozi de piele, care ies de sub pantalonii largi. Îmbrăcat pe jumătate ca un turc, pe jumătate ca un armean, arată ca un vagabond de nicăieri, asemenea zecilor de alți vagabonzi care mișună de-a lungul graniței fără să atragă privirile nimănui. Shlomo Shor, înalt și suplu, are o expresie atât de demnă, încât e greu să-l iei drept vagabond. În haină lungă de culoare neagră și încălțări țărănești, seamănă cu preotul unei religii nedefinite și inspiră involuntar respectul oamenilor.

Se opresc toți trei în fața Catedralei Sfinții Petru și Pavel din Camenița, în mijlocul unei mulțimi numeroase care comentează cu însuflețire urcarea statuii pe o coloană înaltă. Evenimentul a atras lumea din satele din împrejurimi, dar și de pe străzile orașului, precum și mușteriii crâșmelor din piață. Chiar și preoții au ieșit să se uite cum ridică pârghia de lemn statuia aurie. Cu câteva momente înainte discutau însuflețit și zgomotos, acum însă urmăresc în tăcere statuia care se leagănă în aer, amenințând să rupă frânghiile și să se prăbușească peste capetele oamenilor. Adunarea se trage câțiva pași înapoi. Bărbații care manevrează pârghia sunt niște străini, cei din mulțime șușotesc că ar fi din Gdańsk, că statuia a fost turnată în întregime acolo, acoperită cu foiță groasă de aur și transportată până aici într-un car. Călătoria a durat o lună. Coloana

pare-se că a fost ridicată de turci și mulți ani deasupra ei a tronat semiluna, pentru că făcea parte din minaretul în care necredincioșii preschimbaseră catedrala. Dar acum Maica Domnului s-a întors și o să domine de la înălțime orașul și pe locuitorii lui.

În cele din urmă, a ajuns unde trebuia. Mulțimea respiră ușurată, cineva intonează un cânt. Acum pot vedea statuia în toată splendoarea. Maica Domnului, Maria Fecioara, Preamilostiva, Regina Lumii e înfățișată ca o tânără care merge ușor, cu pas săltăreț, în timp ce brațele îi sunt desfăcute larg și puțin ridicate, parcă în semn de bun-venit. Pare că vrea să te ia în brațe și să te strângă la piept. Nachman își ițește capul, își acoperă ochii, cerul alb îl orbește, și i se pare că statuia îi spune: „Hai, vino, dansează cu mine“ sau „Joacă-te cu mine“ sau „Dă-mi mâna“. Iacob întinde brațul și le arată statuia, inutil, căci toți au venit aici ca să se uite la ea. Dar Nachman știe că de fapt Iacob vrea să le spună: aceasta e Fecioara, Sfânta Șechina, scânteia divină dintr-o lume scăldată în beznă. Și atunci, din spatele norilor se ivește soarele, absolut pe neașteptate, pentru că cerul era înnorat de dimineață, una dintre razele lui lovește statuia și tot acel aur de Gdańsk prinde a străluci ca un al doilea soare și brusc în piața din fața catedralei din Camenița se face lumină, o lumină proaspătă, veselă, iar Fecioara care merge în pas vioi pe cer devine bunătate pură, asemenea cuiva care vine în mijlocul oamenilor să le aducă speranță: totul va fi bine. Mulțimea oftează, încântată de lumina aceasta spectaculoasă pe care o radiază Sfânta Fecioară. Oamenii mijesc ochii și îngenunchează în fața acestei dovezi de netăgăduit a minunii. E un semn, e un semn, repetă cu toții și îngenunchează, evreii deopotrivă cu ei. Nachman are ochii plini de lacrimi și emoția lui se transmite celorlalți. O minune e o minune și nu are nimic de-a face cu o religie anume.

Pentru că lor li se pare că Șechina se pogoară în statuia aceea, aurită cu foiță de aur de Gdańsk, că îi conduce la casa episcopului ca o maică, o soră, ca cea mai dragăstoașă iubită, care lasă totul deoparte pentru a arunca măcar o privire spre iubitul ei, chiar dacă e îmbrăcat în straietele cele mai modeste. Înainte să intre în audiența secretă la episcopul Dembowski, Iacob, în stilul lui, fără să suporte exaltările de orice fel, într-un acces de umor inocent, iese din

mulțime și brusc, lângă zid, începe să se tânguiască întocmai ca un moșneag evreu încovoiat și șchiop.

— Jidan nerușinat, sâsâie printre dinți o târgoveață rotofeie. N-ai pic de respect pentru lucrurile sfinte.

Chiar în aceeași zi, seara târziu, îi prezintă episcopului un manifest cu nouă teze pe care intenționează să le apere în timpul disputei. Totodată cer protecție, pentru că îi prigonesc talmudiștii. Și mai e și problema anatemei. Asta îl enervează cel mai tare pe episcop. Anatema. Ce înseamnă anatema evreilor?

Îi roagă să ia loc și începe să citească:

„Unu: Credem în ceea ce Dumnezeuul Vechiului Testament ne-a cerut să credem și în tot ce ne-a învățat.

Doi: Fără Grația divină, mintea omenească nu poate să înțeleagă cum se cuvine Sfintele Scripturi.

Trei: Talmudul, care abundă în blasfemii nemaipomenite la adresa lui Dumnezeu, ar trebui să fie și va fi suprimat.

Patru: Unul este Dumnezeu și El este Creatorul tuturor lucrurilor.

Cinci: Dumnezeu este, prin natura Sa, indivizibil și se manifestă în trei Ipostaze.

Șase: Dumnezeu, în măreția Sa, se poate întrupa în corp omenească și astfel poate să cunoască toate patimile, mai puțin păcatul.

Șapte: Orașul Ierusalim n-o să mai fi reclădit potrivit profeției.

Opt: Mesia anunțat de Scripturi nu mai vine.

Nouă: Dumnezeu Însuși va înlătura blestemul Sfinților Părinți și al seminției lor, iar cel care este Mesia Adevărat este Domnul Întrupat“.

— Așa e bine? întreabă Nachman și pune discret pe măsuta de lângă ușă un săculeț turcesc din piele moale de capră, brodat de mână cu cristale și peruzele. Episcopul bănuiește ce e înăuntru, știe că nu ar fi venit la el cu orice. În săculeț sunt pietre scumpe, destule cât să decoreze toată monstrața cu ele. Îl cuprinde amețea numai când se gândește. Episcopul trebuie să se concentreze. Nu va fi deloc ușor, pentru că problema asta aparent mărunță a căpătat brusc proporții uriașe: adversarii acestor zdrențăroși au ajuns până la marele Baruch ben Dawid Jawan, confidentul

ministrului Brühl – are în fața lui pe masă scrisori de la Varșovia ce relatează amănunțit intrigile de la curte; cu arma aceasta trag ițele acum la palatul regal. Cine ar fi crezut că actul sărutării sânilor unei femei goale într-un sătucde la graniță va atinge asemenea proporții.

Episcopul primește săculețul și, prin gestul acesta, se poziționează de partea lui Frank, cu toate că siguranța lui de sine îl enervează. Evreul cere organizarea unei dispute. Cere protecție. Vrea pământ – să aibă unde „se stabili” liniștit, cum spune. Ba chiar vrea să fie înnobilit! Frank îi cere episcopului să le ofere protecție, și atunci se vor boteza. Și mai cere ca, pentru cei mai de seamă dintre ei (deși episcopului îi vine greu să-și imagineze că există „somități” printre ei, căci sunt, la urma urmei, arendași, cojocari, negustori de rând), să se întreprindă demersurile necesare pentru a fi înnobițați, potrivit legilor Republicii. Cer să li se acorde dreptul de a se stabili undeva pe pământurile episcopului.

Evreul roșcat care îi servește lui Iacob drept tălmăci spune că tradiția de organizare a disputelor pentru soluționarea chestiunilor de interes obștesc se trage tocmai din Spania și că acum a sosit vremea unei asemenea dispute. Tălmăcește cuvintele lui Iacob:

— Convocați câteva sute de rabini, episcopi înțelepți, nobili polonezi și învățați dintre cei mai de seamă care să polemizeze cu mine și cu oamenii mei. O să le răspund la toate întrebările, pentru că adevărul este de partea mea.

Sunt ca niște negustori care au venit să încheie o afacere: revendică multe.

Dar și oferă foarte mult la schimb, își zice episcopul.

La ce se gândește episcopul Dembowski când se bărbierește

Este cu adevărat ciudat cât de jilav și de friguros e palatul episcopal din Camenița Podoliei. Chiar și acum, când e vară și bărbierul vine dis-de-diminează, episcopul trebuie să-și încălzească picioarele cu o piatră încinsă, înfășurată în pânză groasă.

Cere să-i fie împins fotoliul la fereastră și, până ascute bărbierul briciul, frecându-i cu avânt lama de o curea de piele, până pregătește săpunul și îi acoperă delicat umerii cu prosoape de in brodate, ca nu cumva să-i lezeze majestatea, episcopul are timp să citească scrisorile sosite de curând de la Camenița, Lvov și Varșovia.

Cu o zi înainte, episcopul s-a întâlnit cu un oarecare Krysa, care acționează, chipurile, în numele și din împuternicirea lui Iacob Frank, dar pare să urmărească propriul interes. Episcopul îi invită cu insistență pe talmudiști, cum li se spune, pe rabinii învățați din toată Polonia, să participe la dispută, dar rabinii refuză invitația. Le cere, așadar, să vină dinaintea lui și să se explice, o dată, de două ori, dar nu vine nici unul, sfidând fățiș episcopia. Când cere să fie amendați, îl trimit numai pe Hershko Szmulewicz, un evreu foarte isteț, chipurile ca reprezentant, și acesta găsește în numele lor tot felul de impedimente. În schimb, conținutul pungii lor este substanțial, deși nu neapărat extravagant: monede de aur. Episcopul încearcă să nu lase să se vadă că deja a ales tabăra pe care o susține și pretinde că este imparțial.

Dacă ar putea să-i înțeleagă la fel de repede pe cât reușește să înțeleagă intențiile țăranilor. Dar îl debusolează toți acei perciuni, pălăriile și exprimările ciudate (de aceea se uită cu bunăvoință la strădaniile lui Pikulski de a le învăța limba), religia suspectă. De ce suspectă? Pentru că e prea similară. Cărțile sunt aceleași, Moise, Avraam, Isaac pe piatră sub cuțitul tatălui, Noe și arca lui, totul e aidoma, și totuși plasat într-un mediu străin. De aceea Noe nu mai arată la fel, devine un Noe deformat, și nici arca nu mai e aceeași, ci evreiască, ornamentată, orientală, pântecoasă. Iar Isaac, care întotdeauna a fost un adolescent blond cu ten tran-dafiriu, devine acum un copil sălbatic, îndesat și nu tocmai inofensiv. Al nostru este parcă mai blând, își zice episcopul Dembowski, parcă mai convențional, schițat de o mână elegantă, e delicat și expresiv. Al lor este întunecat și concret, parcă incomod de precis. Moise al lor e un moșneag bătrân cu picioare osoase; al nostru – un bătrân venerabil cu barbă încâlcită. Episcopului Dembowski i se pare că lumina lui Cristos e cea care înseninează partea Vechiului Testament pe care catolicii o împart cu evreii, și așa se explică și diferențele.

Însă cel mai rău e când iau ceva străin și-l deghizează ca să pară familiar. De parcă și-ar bate joc. De parcă ar lua în răs Sfintele Scripturi. Și încă ceva – încăpățânarea, pentru că sunt mai bătrâni și persistă în greșeală. Așa că e cam greu să nu-i bănuiești că pun ceva la cale. Dacă ar fi fost la fel de sinceri în comportament cum sunt armenii. Pentru că armenii, chiar și atunci când ticluiesc ceva, sunt mai degrabă interesați de avantajele materiale.

Ce spun oare evreii ăștia când episcopul Dembowski îi observă de la fereastră, când se adună în grupuri de câte trei-patru și discută în limba lor smucită, melodioasă, însoțind cuvintele cu mișcări ale corpului și gesturi: împing capul înainte, scutură din bărbi, sar ca fripți când nu sunt de acord cu argumentele altora. Să fie adevărat ce spune despre ei prietenul lui Sołtyk, în care episcopul are încredere? Că, împinși de imperativele credințelor lor obscure, în casele lor înclinate și jilave se dedau unor practici care cer sânge de creștin. Te apucă groaza. E imposibil, iar Sfântul Părinte de la Roma spune limpede că nu trebuie să creadă în asemenea lucruri și să încurajeze credința că evreii folosesc sângele creștinilor. O, dar e de-ajuns să te uiți la ei. Episcopul vede de la fereastră piața din fața palatului episcopal, unde vânzătorul de icoane, un băiețandru încă, îi arată o iconiță unei fete îmbrăcate după portul rutean, într-o cămașă înflorată și o fustă colorată. Fata atinge delicat cu buricele degetelor portretele sfinților – iar vânzătorul evreu are icoane și cu sfinții catolici și ortodocși. Vânzătorul scoate din sân un medalion ieftin și i-l pune în palmă; capetele lor se apleacă asupra medalionului cu Maica Domnului. Episcopul e sigur că fata o să-l cumpere.

Bărbierul îi întinde clăbucul și începe să-l bărbierească. Briciul scârțâie încet, retezând firele de barbă. Și brusc, imaginația episcopului face un salt sub hainele zdrențuite ale evreilor și acum îl chinuiește imaginea mădularelor lor. Că sunt circumciși. Asta îl fascinează și-l uluiește deopotrivă, dar îi stârnește totodată un soi de invidie de neînțeles. Strânge din fălci.

Dacă vânzătorul ăla ambulant de icoane (clandestin – dar oricum evreii nu respectă interdicțiile!) și-ar scoate *tallit*-ul și s-ar îmbrăca în sutană, oare s-ar mai deosebi de clericii pe care îi vede mai încolo? Dar dacă el însuși, episcopul Dembowski cu blazonul Jelita,